

Базар Н.М. (Мінск)

Традыцыі Максіма Багдановіча ў творчасці паэтаў Століншчыны

Сёння беларуская літаратура з'яўляецца адной з самых развітых літаратур у свеце. Яе адметнасць заключаецца ў спалучэнні і суіснаванні ўсіх тых здабыткаў, якія назапасіла нацыянальная літаратура на працягу свайго існавання. Кожнае дзесяцігоддзе прыходзяць новыя аўтары, і творчасць кожнага з іх займае пэўнае месца ў беларускім слоўным мастацтве. Пачатак XXI стагоддзя адметны з'яўленнем паэтаў, якія па-свойму абнаўляюць мастацкае бачанне свету, выбіраюць як найноўшыя, так і класічныя мастацкія формы.

Сучаснаму паэту вельмі важна, ствараючы новае, не забываць пра літаратурную спадчыну папярэдніх пакаленняў. Сярод такіх аўтараў можна назваць і паэтаў са Століншчыны: Віктара Вабішчэвіча, Галіну Бабарыка, Ірыну Ляшкевіч. Так сталася, што ўсе яны з'яўляюцца настаўнікамі і працуюць у школах Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. Так, В. Вабішчэвіч – настаўнік гісторыі Давыд-Гарадоцкай сярэдняй школы № 1, Г. Бабарыка – настаўніца пачатковых класаў Мачульскай базавай школы, І. Ляшкевіч – бібліятэкар і кіраўнік гуртка мастацкай самадзейнасці той жа школы. У кожнага ёсць свае зборнікі паэзіі, выдадзеныя дзяржаўнымі выдавецтвамі, яны з'яўляюцца членамі Саюза беларускіх пісьменнікаў (В. Вабішчэвіч, І. Ляшкевіч) і Саюза пісьменнікаў Беларусі (Г. Бабарыка).

Хоць у кожнага свой стыль пісьма, сваё бачанне свету, у цэлым, іх хваляюць адны і тыя ж тэмы. Выкарыстоўваючы вершаваныя формы, названыя аўтары выказваюць свае думкі, свае погляды на самыя розныя праблемы, што паўстаюць перад чалавекам і чалавецтвам: адносіны да прыроды, да роднага краю, да гістарычнага мінулага. Цікавіць іх унутраны свет чалавека, узаемаадносіны паміж людзьмі, шмат увагі ў творах надаецца пошуку сэнсу чалавечага жыцця. Як відаць, такія ж праблемы хвалявалі і Максіма Багдановіча. Розніца толькі ў тым, што сучасныя аўтары глядзяць на гэтыя праблемы з пункта гледжання сучаснага чалавека.

Творчая спадчына М. Багдановіча – вельмі каштоўны скарб для сучаснай беларускай літаратуры. Сучасныя паэты пішуць свае вершы, карыстаючыся вопытам папярэдніх пакаленняў, працягваючы паэтычныя традыцыі М. Багдановіча. Паэтам са Століншчыны імпануюць не толькі тэмы, узнятыя М. Багдановічам, але і манера яго пісьма, яго мастацкая культура. Пра гэта сказалі і В. Вабішчэвіч, і І. Ляшкевіч у адказ на маё пытанне: “Чым з'яўляецца для Вас творчасць М. Багдановіча?”

В. Вабішчэвіч – паэт, які не імкнецца напісаць як мага больш вершаў. У яго іх не так шмат, але, прачытаўшы любы, адразу відаць, што над кожным аўтар доўга шчыруе, вывяраючы кожны радок. Па-майстэрску выкарыстоўвае ён магчымасці беларускага слова для стварэння вобразаў, для тлумачэння сваіх пачуццяў, выказвання разважанняў. В. Вабішчэвіч – гэта рамантык і адначасова рэаліст. На ўсе праявы чалавечага і прыроднага існавання ён глядзіць з пазіцыі ісціны. Ісціна раскрывае вочы чалавеку на разуменне свету, яна рухае прагрэс, яна з'яўляецца прычынай сацыяльных

канфліктаў, бо не кожны хоча, каб ісціна была набыткам усіх. Людзі, разам ці паасобку, заўсёды знаходзяцца ў пошуку ісціны, а калі знаходзяць, то часта адмаўляюцца ад яе: “Ісціна / Запалілася маленькаю іскрынкаю / У вачах кожнага індывіда – / Ва ўсім свеце раптам стала цёмна / Ад яркага і жаданага святла; / І ўсе вырашылі прагнаць ісціну” [5, с. 15]. Паэт выказаў думку, што “Калі знайшоў сваё прызвание, / То ты свайго жыцця ўладар” [3, с. 74]. В. Вабішчэвіч знайшоў сваё прызвание і гэта прызвание, як ён сам кажа, – “служэнне роднаму беларускаму слову” [6, с. 529].

Паэзія В. Вабішчэвіча характарызуецца яго ўменнем карыстацца рознымі паэтычнымі формамі. Сярод вершаў паэта шмат трыялетаў, увядзенне якіх у беларускую літаратуру з’яўляецца заслугой М. Багдановіча. Класічныя рыфмавыя схемы трыялета гэта – АВaА abAB, ABbA baAB або ABbA abAB. В. Вабішчэвіч у напісанні сваіх трыялетаў ідзе па класічным шляху. Ён не шукае новыя спосабы разняволення трыялета, а па-майстэрску апрацоўвае і захоўвае яго класічную форму. У трыялетах паэт разважае аб чалавечым жыцці, гаворыць на маральныя тэмы. Філасофскім роздумам пра хуткаплыннасць жыцця прасякнуты “Трыялет у вянок Караткевічу”. В. Вабішчэвіч называе жыццём “кароткае імгненне / Ад нараджэння да ўзнясення” [5, с. 59] і, гаворачы, што “знікаюць цені пакаленняў” [5, с. 59], яшчэ раз падкрэслівае хуткаплыннасць чалавечага існавання на зямлі. Чалавек за сваё кароткае зямное жыццё павінен дбаць аб культурнай спадчыне свайго народа, рабіць усё магчымае дзеля яе захавання, а таксама дзеля захавання памяці пра яе. Ён павінен пачуць просьбу, маленне святынь, маленне ўсяго таго, што дорэга яго зямлі, людзям і выканаць іх просьбу: “Святыні стынуць у маленнях: / Уваскрэсні, сыну дай збавенне” [5, с. 59]. І даць не проста “збавенне”, а такое, якое далі У. Караткевіч і такія ж значныя, як і ён, геніі нашай зямлі. В. Вабішчэвіч у гэтым вершы захаваў традыцыйныя адзнакі класічнага трыялета.

У чатырохрадкоўі “Знічка” Ірына Ляшкевіч таксама адзначае, што жыццё – вельмі кароткае. Яно – імгненне. “Яна жыла адно імгненне / І згінула ў бязмежны чорным. / Кароткае – і ўсё ж гарэнне, / Не проста бляск у небе чорным” [7, с. 27]. Чалавеку жыццё дадзена не проста так, яно дадзена для нейкай патрэбнай справы, пэўнай дзейнасці. Таму кожны чалавек, як самая разумная жывая істота, павінен разабрацца і вызначыць мэту ўласнага прыходу на зямлю. “Услед за сонцам мы / Ісці і жыць павінны” [7, с. 9] да такога адказу ў выніку сваіх разважанняў прыходзіць паэтэса. “Кажуць, цела адно памірае, / А душа застаецца, жыве. / І нябачна, заўжды маладая / Аблачынкай па небе плыве” [7, с. 11] – гаворыць І. Ляшкевіч пра неўміручасць душы. Памірае толькі цела, душа працягвае жыць. Таму, каб ёй было лёгка ляцець па небе ў пошуку новага месца для прытулку, чалавеку трэба берагчы сваю душу на працягу ўсяго зямнога жыцця: не забруджваць яе ў час жыцця цела.

“Як лёгка думаць у садах / Аб чалавечым прызначэнні” [2, с. 13] піша ў вершы “Як лёгка думаць у садах” Г. Бабарыка. Яе таксама турбуе адказ на пытанне адносна чалавечага існавання. Часу такія думкі, чаму яны хвалююць

паэтэсу? Сама аўтарка адказвае на гэта пытанне: “Бо мы, як голле і карэнне, / Мы – і пачатак, і працяг...” [2, с. 13]. Сапраўды, мы – пачатак для будучых пакаленняў, мы – працяг нашых бацькоў, дзядоў, нашых продкаў. Г. Бабарыка вызначыла сэнс свайго жыцця на зямлі, таму ёй і думаецца лёгка “аб чалавечым прызначэнні” [2, с. 13].

Пісаў М. Багдановіч і аб прыродзе роднага краю. Шмат пішуць пра прыроду і сучасныя аўтары. Так, В. Вабішчэвіч захапляецца прыгажосцю палескіх балот, лясоў, рэк і рэчак. Лірычны герой вершаў В. Вабішчэвіча ўспамінае крыгаходы на паўнаводных веснавых рэках, слухае легенды старых азёр, вандруе па лясах: “Я слухаў легенды і слухаць хацеў, / Пакуль не заснулі азёры” [3, с. 38]. Захапленнем прыродаю роднага краю прасякнуты і зборнік “Уражанне” (2009 г.). Цікавым у ім з’яўляецца шэраг вершаў пра блакітныя елкі. Аўтар дзеліцца асабістымі ўражаннямі ад іх прыгажосці перад дажджом, у час дажджу, пасля дажджу, на змярканні, позняй восенню (вершы “Блакітныя яліны”, “Блакітныя елкі – прадагль моцны дождж”, “Блакітныя елкі. Пачатак дажджу”, “Блакітныя елкі на змярканні”, “Блакітныя елкі ў спякотны поўдзень”, “Блакітныя елкі пасля лёгкага дожджыку”, “Блакітныя елкі – позняя восень”).

Крыніцай натхнення для І. Ляшкевіч таксама з’яўляецца родная прырода. Паэтэса жыве ў вёсцы, усё, пра што яна піша, вельмі дарагое для яе. Родны край дае сілы жыць, працаваць. Менавіта пра родны край яна кажа, што “Тут песня жыцця, і прасторы, і волі, / Тут мой паратунак ад гора й бяды” [7, с. 21]. Такая моцная сувязь з роднай зямлёю падтрымлівае чалавека ўсё жыццё. І. Ляшкевіч шчасліва, што ў яе ёсць гэта сувязь, сувязь, якая дапамагае жыць.

Чалавек павінен служыць роднай зямлі, клапаціцца пра стан прыроды, імкнуцца захаваць яе для будучых пакаленняў. Але вельмі часта чалавечая дзейнасць становіцца разбуральнай для прыроды. Імкнучыся да паляпшэння ўмоў свайго жыцця, чалавек наносіць непапраўную шкоду маці-прыродзе. Так здарылася і ў гісторыі трагедыі на Чарнобыльскай АЭС. Таму тэма адносінаў чалавека да прыроды, тэма захавання прыроды стала актуальнай для многіх паэтаў канца XX – пачатку XXI ст. Не засталася яна па-за ўвагай столінскіх мастакоў слова. Асабліва многа піша пра парушаную экалогію роднай зямлі В. Вабішчэвіч. У вершы “Мая малітва” паэт просіць паратунку ў Бога для ўсіх ахвяр Чарнобыльскай трагедыі: “Ратуй усіх нас, Божа, / Ад палыновай хмары. / І гоных, і нягоных / Не спапялі ў пажары” [5, с. 3]. Паэт жыве і жыве на забруджанай радыёнуклідамі тэрыторыі, бачыў і бачыць гора, прынесенае людзям радыяцыяй, і таму лічыць, што паменшыць чалавечае гора, нясцерпны боль можа “збавіцель толькі” [5, с. 3].

Чарнобыльская тэма не засталася па-за ўвагай як І. Ляшкевіч, так і Г. Бабарыка. Паэткі разам з усімі людзьмі перажываюць агульную бяду і іх перажыванні выліваюцца ў паэтычныя радкі.

Як відаць, столінскіх паэтаў хвалююць тыя ж вечныя праблемы, што хвалявалі М. Багдановіча. Вынікам паэтычных пошукаў стала стварэнне цікавых, па-філасофску глыбокіх вершаў, у якіх адчуваецца любоў і павага да

роднага краю, хваляванне за лёс Бацькаўшчыны, за лёс беларускай мовы. У творах сучасных паэтаў працягваюць жыццё тэмы, якія краналі душу М. Багдановіча. Вельмі значным з'яўляецца і тое, што столінскія паэты, працягваюць традыцыі класіка адносна ўжывання цвёрдых вершаваных формаў. Гэта выкарыстанне трыялетаў (В. Вабішчэвіч, І. Ляшкевіч), выкладанне думак такімі вершаванымі формамі, як эпітафія, рытурнель (В. Вабішчэвіч), санет (Г. Бабарыка, І. Ляшкевіч).

Такім чынам, творчая спадчына М. Багдановіча займае значнае месца ў творчасці паэтаў пачатку ХХІ ст., застаецца ўзорам высокага паэтычнага майстэрства і асновай для з'яўлення новых таленавітых аўтараў.

Літаратура

1. Бабарыка, Г.С. Давер / Г.С. Бабарыка. – Пінск : КУП “Пінская рэгіянальная друкарня”, 2004. – 76 с.
2. Бабарыка, Г. Як лёгка думаць у садах / Г. Бабарыка / Навіны Палесся. – 2012. – 27 крас. – С. 13.
3. Вабішчэвіч, В.В. Кахаю і люблю / В.В. Вабішчэвіч. – Мінск : Кнігазбор, 2006. – 72 с.
4. Вабішчэвіч, В.В. Уражанне / В.В. Вабішчэвіч. – Мінск : Кнігазбор, 2009. – 60 с.
5. Вабішчэвіч, В.В. Чорны боль / В.В. Вабішчэвіч. – Мінск : Маст. літ., 2003. – 62 с.
6. Літаратурная карта Берасцейшчыны / А.М. Крэйдзіч [і інш.] ; пад аг. рэд. А.М. Крэйдзіча. – Брэст : ААГ “Брэсцкая друкарня”, 2008. – 568 с.
7. Ляшкевіч, І.М. Сувой / І.М. Ляшкевіч. – Мінск : Дом прэсы, 2000. – 32 с.